

ENSZ Menekültügyi Főbiztosság: Menekültintegráció Közép-Európában

UNHCR

United Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

ENSZ Menekültügyi Főbiztosság: Menekültintegráció Közép-Európában

ENSZ Menekültügyi Főbiztosság Közép-Európai Regionális Képviselő

1. A kulcsfontosságú felek közötti partneri kapcsolat megerősítése
2. Szükségleteken alapuló értékelés és célzott integrációs intézkedések
3. A helyi közösségekben való részvétel és kapcsolatépítés támogatása
4. A befogadás/ellátás és az integráció szakaszai közötti kapcsolat (f)elismerése
5. Biztos jogállás és a jogokhoz való egyenlő hozzáférés
6. Biztos, kockázatmentes és megfizethető lakhatáshoz jutás
7. Aktív részvétel a befogadó ország gazdasági életében
8. Részvétel az oktatáson keresztül
9. Nyelvtanulás: a függetlenséghez és önállósághoz vezető út
10. Az integrációs politikák és programok monitorozása, értékelése

Bevezetés

Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága (Főbiztosság) álláspontja értelmében a menekültek integrációja dinamikus és sokrétű, kétirányú folyamat, amely valamennyi érintett fél részéről erőfeszítéseket követel, beleértve a menekültek hajlandóságát arra, hogy saját kulturális identitásukról való lemondás nélkül alkalmazkodjanak a befogadó társadalomhoz, továbbá a befogadó közösségek és közintézmények egyidejű hajlandóságát arra, hogy befogadják a menekülteket, és kielégítsék a sokszínű közösség szükségleteit. A menekültek helyzetéről szóló 1951. évi egyezmény számos olyan szociális és gazdasági jogot határoz meg, amely elősegíti a integráció folyamatát: a mozgás szabadságát, az oktatáshoz való hozzáférést és a munkaerőpiacra való belépés lehetőségét, a szociális támogatáshoz és segítségnyújtáshoz való hozzáférést, beleértve az egészségügyi ellátást is, a vagyonátruházás és szerzés lehetőségét, valamint az érvényes úti és személyazonosító okmányokkal való utazás képességét. Ezen túlmenően az egyezmény 34. cikke felhívja az államokat, hogy mozdítsák elő a menekültek integrációját és állampolgársághoz jutását.

A Főbiztosság elismeri azokat az erőfeszítéseket és eredményeket, amelyeket a Közép-Európai Regionális Képviselőlet illetékességi körébe tartozó országok (Bulgária, a Cseh Köztársaság, Lengyelország, Magyarország, Románia, Szlovákia és Szlovénia) tettek a menekültek integrációjának előmozdítása érdekében a különféle szakpolitikák és programok kidolgozása és megvalósítása keretében. Elismeri továbbá azt is, hogy a térségben egyre nagyobb érdeklődés, sőt a Cseh Köztársaság esetében aktív részvétel is mutatkozik menekültek befogadására és integrálására áttelepítés keretében.

A menekültek közép-európai integrációjával foglalkozó jelen dokumentum, valamint az ehhez kapcsolódó háttéranyag a pillanatnyi közép-európai feltételek és realitások fényében vázolja fel a Főbiztosságnak a menekültek jogi, gazdasági és szociokulturális integrációjával kapcsolatos álláspontját.

A Főbiztosság reményei szerint a jelen dokumentum és a kapcsolódó háttéranyag referenciaként szolgál majd a jövőben a Közép-Európai Regionális Képviselőlet illetékességi térségében alkalmazott integrációs programok értékeléséhez, valamint a nemzetközi védelemre szoruló személyek, köztük a menekültek (beleértve az áttelepítési programok keretében érkezők) integrációjára vonatkozóan a kormány és más érdekelt felek által folytatandó jövőbeli tevékenységek fejlesztéséhez.

1. A kulcsfontosságú felek közötti partneri kapcsolat megerősítése

Az integrációs szakpolitikák csak akkor lehetnek hatékonyak, ha partnerségre épülnek. Olyan rendszerekre és struktúrákra kell támaszkodniuk, amelyek lehetővé teszik valamennyi kulcsfontosságú fél közötti koordinációt és folyamatos párbeszédet a menedéjogot kérők befogadása és a menekültek integrációja, valamint az általánosan elérhető szociális és közösségi szolgáltatások nyújtása terén.

A Főbiztosság szorgalmazza olyan szervezetközi platformok kialakítását, amelyek valamennyi kulcsfontosságú érdekelt felet tömörítenek, beleértve a közintézményeket, a helyi közösséget és a civil társadalmat, valamint a menekülteket és közösségeiket is. Ezeket fel kell kérni, hogy dolgozzanak ki és alkalmazzanak menekült-specifikus integrációs stratégiákat és szolgáltatásokat, tekintsék át, hogy a (mainstream) szociálpolitikák hogyan befolyásolják a menekültek integrációjának folyamatát. E platformokat továbbá meg kell bízni értékelési eszközök kifejlesztésével, valamint a menekültek integrációjára vonatkozó szakpolitikák és programok gyakorlati megvalósításának szisztematikus nyomon követésével is.

FOTÓ: VINTILOIU TUDOR

2. Szükségleteken alapuló értékelés és célzott integrációs intézkedések

A menekülteknek és a kiegészítő védelemben részesített személyeknek az integráció tekintetében – a múltban megélt üldöztetés, menekülés és száműzetés miatt – speciális szükségleteik lehetnek, és különleges kihívásokkal szembesülhetnek. Ezért indokolt célzott, illetve speciális szolgáltatások rendelkezésre bocsátása a sajátos szükségleteik kezelésére, kiegészítendő az általánosan elérhető szolgáltatásokat.

A Főbiztosság úgy látja, hogy a menekültek integrációját célzó intézkedések csak akkor lehetnek sikeresek, ha olyan átfogó stratégia részét képezik, amely aktívan támogatja az egyenlőséget, és amely a közintézmények és általában a társadalom átalakítására törekszik, nyitottá és rugalmasá téve ezeket a növekvő sokféleség kihívásaira való válaszadás tekintetében. A Főbiztosság ösztönzi a közép-európai kormányokat, hogy a menekültek integrációjára vonatkozó intézkedéseket helyezik az adott térség országaiba költöző migránsok vagy uniós polgárok számára kidolgozott átfogó integrációs szakpolitikák, programok és tervek keretébe. A menekültek integrációját

elősegítő intézkedések képezzék szerves részét a diszkriminációtól való védelem, az egyenlő bánásmód, a társadalmi befogadás, valamint a lehetőségekhez mindenki számára egyenlő módon való hozzáférés biztosítására irányuló átfogó erőfeszítéseknek.

3. A helyi közösségekben való részvétel és kapcsolatépítés támogatása

A társadalmi integráció olyan interaktív folyamat, amelyben éppúgy részt vesznek a menekültek és az állampolgárok, mint a befogadó ország intézményei. A folyamat eredményeképpen létrejövő társadalom sokszínű és nyitott, amelyben az egyes emberek a különbözőségeiktől függetlenül a közösség részévé válhatnak.

A Főbiztosság azt javasolja, hogy szerepvállalásra és közösség fejlesztésére irányuló szemlélet hasson át minden programot, amely a menekültek helyi szintű integrációját hivatott előmozdítani. Hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy mind a helyi közösség/intézmények, mind a menekültek kapjanak szerepet az integrációs szakpolitikák és programok tervezésében, gyakorlati megvalósításában és értékelésében. Ezenkívül ösztönzi olyan helyi szintű hálózatok és speciális projektek létrehozását, amelyek elősegítik a menekültek és a helyi közösség közötti párbeszédet, és lehetővé teszik a közös tervek és prioritások jegyében végzett közös munkát.

FOTÓ: TAYLOR LIBA

4. A befogadás/ellátás és az integráció szakaszai közötti kapcsolat (f)elismerése

A befogadási szakpolitikák akkor hatékonyak, ha a menedéjogi eljárás hosszabb távú lehetséges kimenetelét tartják szem előtt, beleértve a nemzetközi védelemre rászorulóként elismert személyek integrációját.

A Főbiztosság szorgalmazza, hogy az állami intézmények ismerjék (f)el a menedéjogot kérők befogadási/ellátási feltételeinek, valamint a menedéjogi eljárás időtartamának kölcsönhatását a menekültek társadalomba való integrálódásának folyamatára. Az integrációval kapcsolatos szakpolitikákat úgy kell megtervezni, hogy minimálisra csökkenjen a befogadó közösségektől való elszigetelődés/elkülönülés. A lehető leghamarabb biztosítani kell a menedéjogot kérők számára humán potenciáljuk és készségeik fejlesztését, többek között a szakmai vagy az alapkészségek fejlesztésével.

5. Biztos jogállás és a jogokhoz való egyenlő hozzáférés

A biztos jogállás, valamint a jogokhoz, szolgáltatásokhoz és programokhoz való egyenrangú, diszkriminációmentes hozzáférés (és ezek tényleges élvezete) elengedhetetlen a menekültek és a kiegészítő védelemben részesülő személyek integrációjához.

A Főbiztosság szorgalmazza, hogy a nemzetközi védelem kedvezményezettjei – az egyezmény szerinti menekültek, áttelepített menekültek, kiegészítő vagy más humanitárius védelemben részesülő személyek – egyenlő bánásmódban részesüljenek és hozzáférjenek a befogadó országban integrációjukat előmozdító valamennyi joghoz és szolgáltatáshoz, beleértve a család egyesítéshez való jogot, valamint a biztos jogállást, amely nincs kitéve gyakori felülvizsgálatnak. A Főbiztosság nyomatékosan arra ösztönöz valamennyi kormányt, hogy a nemzetközi védelemre szorulóként elismert személyeknek biztosítsanak állampolgáraikkal azonos jogokat a foglalkoztatás, a szociális lakhatás és más közszolgáltatások tekintetében. Ezenkívül vizsgálják felül az akadályok felszámolása érdekében a kiegészítő védelemben részesülő személyek jogállását szabályozó jogi keretet, hogy a menekültekkel azonos integrációban és egyenlő bánásmódban részesüljenek.

6. Biztos, kockázatmentes és megfizethető lakhatáshoz jutás

A biztos, kockázatmentes és megfizethető lakhatás – amellet, hogy alapvető emberi jog – meghatározó az általános egészség és jólét szempontjából, és megfelelő háttérrel biztosít ahhoz, hogy a menekültek munkát keressenek, helyreállítsák családi kapcsolataikat és kapcsolatokat alakítsanak ki a tágabb közösséggel.

Óriási kihívást jelent annak biztosítása, hogy a menekültek a lehető leghamarabb jussanak biztos és megfizethető lakhatáshoz. A menekültek lakhatási szükségleteinek kezelését célzó stratégiák és programok kidolgozása kapcsán a Főbiztosság hangsúlyozza az összehangolt fellépés

FOTÓ: SZANDELSZKY BÉLA

jelentőségét, amelyben részt vesz valamennyi érdekelt fél: a központi kormányzat, a helyi hatóságok, civil szervezetek, valamint különböző közösségi hálózatok vagy csoportok. Hangsúlyozza továbbá, hogy a lakások rendelkezésre állásának és a nemzeti lakáspiac sajátosságainak feltérképezése mellett mérlegelni kell azon térségek tágabb integrációs potenciálját is, ahol menekültek telepedhetnek le. Ez magában foglalja a helyi munkaerőpiaci feltételek, foglalkoztatási és oktatási lehetőségek, közösségi kapcsolatok és attitűdök, valamint szociális szolgáltatások – többek között a menekültek integrációjához szükséges iskolák, gyermekgondozási központok és egészségügyi létesítmények – elérhetőségének értékelését.

7. Aktív részvétel a befogadó ország gazdasági életében

A foglalkoztatás a menekültek integrációjának kulcsa, és kulcsfontosságú a tágabb értelemben vett társadalomban való részvételük szempontjából. A menekültek önellátását, valamint a készségeiknek, tudásuknak és igényeiknek megfelelő, érdemi foglalkoztatáshoz jutását megkönnyítő stratégiák és programok kidolgozása kapcsán a Főbiztosság kiemeli a sokféle foglalkoztatási szereplőt – a munkáltatókat, munkáltatói szövetségeket, képzési szolgáltatókat és helyi közösségeket tömörítő hálózatokat – érintő partnerség-fejlesztés és kapacitásépítés jelentőségét.

A Főbiztosság nem győzi hangsúlyozni továbbá, hogy szigorú ellenőrzés alá kell vonni a munkahelyi diszkrimináció és rasszizmus megelőzését célzó jogi rendelkezések végrehajtását. Támogatja olyan közösségi szintű, célzott jogi és foglalkoztatási tanácsadó szolgáltatások kidolgozását, amelyek képessé teszik a menekülteket arra, hogy ténylegesen gyakorolják a munkához való jogukat, valamint az őket a munkahelyen munkavégzés során megillető jogaikat.

8. Részvétel oktatáson keresztül

Az oktatás szerepe kulcsfontosságú a menekülteknek a befogadó ország gazdasági, társadalmi és kulturális életében való részvételének előmozdításában. Visszahozza, megerősíti a menekült gyermekek és kamaszok életébe(n) a normalitás és napi rutin érzetét, emellett szellemi és pszichés fejlődésük szempontjából is elengedhetetlen.

FOTÓ: IGRIGOROV VAN

A Főbiztosság nyomatékosan javasolja, hogy a kormányok – az életkornak megfelelő megkülönböztetett figyelem biztosítása érdekében – tekintsék át a menedékjogot kérők befogadásának feltételeit. Célirányos és speciális támogatást kell nyújtani a menedékkérő és menekült gyermekeknek, valamint családjuknak a befogadó országba érkezést követően a lehető legkorábban annak érdekében, hogy segítsék a befogadó ország oktatási rendszeréhez való alkalmazkodást és a nyelvi készségek elsajátítását, ellensúlyozzák a korábbi életkörülményekből és eseményekből adódóan esetlegesen félbeszakított oktatás, illetve a szellemi vagy fejlődésbeli késés hatásait. Az alapfokú iskolai végzettséggel nem rendelkező menekültek esetében a Főbiztosság felhívja a figyelmet a speciális oktatási intézmények írás-olvasás programjainak jelentőségére, mivel az írni-olvasni tudás – amellett, hogy önmagában is szükséges készség – elengedhetetlen más, az életben szükséges készségek elsajátításához.

9. Nyelvtanulás: a függetlenséghez és önállósághoz vezető út

A befogadó ország ismerete és nyelvének elsajátítása alapvető feltétele a függetlenség, önállóság elérésének, és a helyi közösségbe való integrációnak. Ezek a készségek eszközül szolgálnak a menekültek számára ahhoz is, hogy visszanyerjék biztonságérzetüket, emberi méltóságukat és önbecsülésüket.

A Főbiztosság szorgalmazza, hogy a kormányok és más érdekelt felek vonják be a menekülteket azon tanulási tevékenységek megtervezésébe, gyakorlati megvalósításába és értékelésébe, amelyek fontosak a mindennapi élet, illetve azon szükségleteik szempontjából, amelyek szülőként, fogyasztóként, állampolgárként, alkalmazottként stb. merülnek fel. Emellett biztosítani kell a menekültstátusz elismerését követő egy éven túli folyamatos nyelvtanulás lehetőségét is a menekültek számára, többek között olyan egyéb tevékenységekkel együtt, mint a szakmai képzés, állásban/munkában való elhelyezés, önkéntes munka stb. A Főbiztosság hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy a nyelvi képzés és a kulturális ismeretek oktatása az egyén szükségleteihez igazodó, rugalmas, az életkort, a nemet és a sokszínűséget figyelembe vevő megközelítés alkalmazásával történjen.

FOTÓ: TAYLOR LIBA

10. Az integrációs szakpolitikák és programok monitorozása, értékelése

A Főbiztosság javasolja, hogy a kormányok a Főbiztossággal, civil szervezetekkel és más érdekelt felekkel együttműködve dolgozzanak ki módszertant és eszközöket az integrációs politikák és programok gyakorlati megvalósításának monitorozása és értékelése, illetve azok hatékonyságának és hosszú távú hatásának javítása céljából.

ENSZ Menekültügyi Főbiztosság
Közép-Európai Regionális Képviselet

1022 Budapest, Felvinci út 27. Magyarország

tel. +36 1 336 3060, +36 1 336 3070

fax: +36 1 336 3080

e-mail: hunbu@unhcr.org

www.unhcr-budapest.org

Budapest, 2009. április